

Átadták a Petőfi-díjat

Bensőséges ünnepség színhelye volt 2007. június 1-én a Magyar Tannyelvű Középfokú Ipariskola és Kereskedelmi Akadémia Kassán. Az oktatási intézmény könyvtártermében adta át a *Simonyi Alapítvány* az általa alapított *Petőfi-díjat*. Az iskola igazgatójának üdvözlő szavait követően az ünnepséget az Alapítvány gondnoka nyitotta meg.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Köszöntöm Önöket, s köszönöm, hogy elfogadták a meghívást.

Ha a „Simonyi“ nevet hallja a magyar, az utóbbi időben leginkább **Simonyi Károly** jut az eszébe. Az irodalomban jártasabbak esetleg felidézik **Móricz Zsigmond** *Légy jó mindhalálig* című regényéből a legendás Simonyi öbester (talán még az is eszükbe jut, hogy az író 2. feleségének, **Mária** asszonynak is Simonyi volt a vezetékneve.)

Leginkább Gömörben ismerik azt a Rima mentén fekvő települést, amely szintén ezt a nevet viseli. Itt indította útjára 1990. május 17-én egy azóta megboldogult atyánkfia, néhai **Habodász Elemér** azt a kezdeményezést, amelynek célja a szlovákiai magyar felsőoktatás megteremtéséhez szükséges pénznek adományokból való előteremtése. Ez a későbbi *Simonyi Alapítvány* születésnapja.

Megnyíltak a szívek – és zsebek. Magánszemélyek, intézmények, önkormányzatok tartották megtisztelő kötelességüknek a példamutatást. Ha egyetem nem is lett az adományokból, máig egyedülállóan szép példát mutatott az összefogásra... Ma, immár a működő *Selye János Egyetem* tudatában, akár mosolyoghatunk is az akkori nemes, ám naív szándékon. Akkor azonban kevéssel voltunk 1989 novembere után. A naívságnál csak a jószándék és a lelkesedés volt nagyobb.

Utóbb az alapítvány célja módosult. Az igazgatótanács úgy döntött, hogy az alaptőke kamatait, illetve magának az alaptőkének egy részét a hazai magyarság művelődésügyének támogatására fordítja.

A Simonyi Alapítvány nem tőkeerős. Az igazi ereje a már említett közösségi összefogás megtestesítésében van. Ez az a fundamentum, amelyre építeni lehet.

Igazgatótanácsának jelenleg 9 tagja van. Delegálják bele képviselőjüket a legjelentősebb szlovákiai magyar társadalmi szervezetek, így a *CSEMADOK* (**Balogh Gábor** személyében Ipolybalogról), a *Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség* (a kassai **Reiter György** képviseli), a *Szlovákiai Magyar Szülők Szövetsége* (képviselet **Szobonya Zsuzsa** Tornaljáról), a *Szlovákiai Magyar Pedagógus-szövetség* (**Csúsz László** Rimaszombatból), történeti egyházaink (római katolikus részről **Elek László** esperes úr Gútáról, református részről **Géresi Róbert** Abaújszénáról) s a korábbi kurátorok közül **Kolár Péter** Kassáról (aki kórházi kezelése miatt nem tud jelen lenni (innen kívánunk neki gyógyulást), **B. Kovács István** pedig Rimaszombatból. Sajátos a Simonyi Alapítvány helyzete a tekintetben is, hogy az MKP képviselője is ott van az igazgatótanácsban – jelenleg **Szögedi Anna** révén. Az

Alapítványban **Nyitrai László** tölti be az ellenőri tisztséget, magam pedig a gondnoki teendőket látom el.

Hölgyeim és Uraim!

Ha az igazgatótanács összetételét tekintjük, megállapíthatjuk: jelen pillanatban a Simonyi Alapítvány a szlovákiai magyarság legreprezentatívabb testülete. Ugye, furcsa ez első hallásra? De így van. Bizonyos értelemben betölthetné az időként és többek által felemlített „szlovákiai magyar közalapítvány“ feladatát. Jelzem, volt is ilyen szándék (az oktatási támogatás folyósítása kapcsán eredetileg a Simonyi Alapítvánnyal számoltak, ám ehelyett utóbb létrehoztak egy másik Alapítványt...)

Engedjenek meg néhány szót a Petőfi-díjról is. A civil helytállásért adandó díj gondolata akkor fogant meg, amikor felállítottuk a mártír-sorsú pedagógus, **Agócs Bélának** a sírján Baracán azt a fejfát, amelyet a pozsony-eperjesi énekhar adományozott egykori karnagya tiszteletére és emlékezetére. A felvetett gondolat egy ideig érlelődött, majd végül a Simonyi Alapítvány karolta fel. A szándéknyilatkozat a költő rimaszombati szobrának avatásakor hangzott el 2004-ben, s tavaly adtuk át első ízben: a közadakozást javasoló, már említett Habodász Elemérnek, posztumusz.

S hogy miért éppen Petőfi a névadó? Ha van költő, aki megtestesíti az elkötelezett civilt, akkor az ő. Aki ugyan meglehetősen radikális felfogású volt – ugyanakkor 1845-ben nem utasította el Rimaszombatban a megyei tisztújítás alkalmával a tiszteletbeli táblabírói címet.

Manapság gyakorta tapasztalni a pártpolitika és a civil szerveződések szembeállítását. Egyetlen percig nem kívánom vitatni a szerepkörök, módszerek, eszközök és lehetőségek különbözőségét. A közélet terén azonban csakis akkor tudjuk érdekeinket hatékonyan képviselni, ha az érdekképviselet két szegmense, a civil szféra és a politikai reprezentáció egyeztetni képes alapvető dolgainkban. Aztán teszi a dolgát mindkettő.

A Simonyi Alapítvány 2000-ben már tett egy kísérletet az együttműködés szervezeti kereteinek a kimunkálására: ez volt az ún. *Millenniumi Fórum* Rimaszombatban. A kezdeményezés végül is elhalt, mert nem volt fogadókészség – és bőven voltak azok is, akik igyekeztek ezt meggátolni. A közeljövő majd eldönti, van-e ennek a gondolatnak, azaz a szervezett együttműködésnek létjogosultsága. Alapítványunk mindenestre felkínálja ezirányú tapasztalatait és jószolgálatát. Az elmondottakra való tekintettel hívtuk meg a mai alkalomra az igazgatótanács tagjain kívül az abba képviselőket delegáló szervezetek legfőbb vezetőit is.

A civil helytállásért adandó Petőfi-díjat tehát az a testület ítéli oda, amelyben éppúgy jelen van a civil szféra az országos hatáskörű szervezetek révén, mint történeti egyházaink és a magyar politikai képviselet, az igazgatótanács tagjai pedig Gútától Kassáig terjedően lefedik szinté az egész hazai magyarlakta vidéket.

Bán Zoltán

A szót az igazgatótanács elnöke vette át.

Hölgyeim és Uraim!

Nem egészen szokványos módon kezdem mondanómat. Idézni fogok, nem is röviden. Oka, természetesen, kiderül majd.

[...] „Mint minden igazi érzés, Kassa hazafisága is csendes volt és szemérmes. A városfalak mögött eltűnt a Bocskay-sapkás magyar úr és a kerek fűveges szász polgár, egyik deákul beszélt, másik magyar és lengyel szavakkal keverte a németet, de mikor délben, az Orbán-torony öregharangjának szavára, a háromablakos szász vagy az ötablakos magyar úri ház étkezőszobájában megmerítették az aranyszín levesben az ónkanalat, megtörték a Tisza-közi búzából és sárosi rozslisztből kevert cipót, megemelték a szerednyei vagy hegyaljai nehéz borral vagy mézízű kassai sörrel töltött serleget, ez ízekben és mozdulatokban nem a szász, nem a lengyel, nem a szlovák hagyomány élt tovább, hanem annak a magyarságnak öntudata, mely fajta és nyelv fölött »éltető eszmévé finomult« a gyötrelem századaiban is, s penetrált az idegen kéz rakta köveken és idegen hagyományokon át is. Kassát kemény sors nevelte magyarrá. Csák Mátétól a cseh zsupánokig, akik szalonkocsikban jöttek fanyalogni e »büszke és hideg« város meghódítására, a magyar évszázadok minden politikai becsvágya kocogtatott a város kapuján. De a város őrizte titkát.

Mi volt e titok? Az a természetes rokonérzés, mellyel a város egyszerre fordult a magyarság és Európa, Kelet és Észak felé. Kassa az írók, a kurucok és a kereskedők városa volt. Néha a kurucok kezdték el szabályával azt, amit később az írók, Batsányi, Baróti Szabó Dávid és Kazinczy folytattak lúdtollal, s a magyarokkal házasodott szász kézművesek ivadékai vitték ki tengelyen vagy tutajon a világba, mit egy európai ízlésű és hagyományú magyar város nemesen megmunkált anyagban faragott, főzött, pácolt, ékített. Kassa minden időben Magyarországról állott helyt a kurucok kardjával, s az európai szintű magyarságot képviselte anyagi kivitelével Észak piacain. De őrzött valami mást is: azt a titkos szövetséget, íratlan szerződést, mely a város igazi rangját jelentette, őrizte azt a láthatatlan pátenst, azt a kiváltságot, melyet nem királyok ajándékoztak neki, azt az európai magyarságot, amely minden időben rang és szerep volt egyszerre. Kassa tudta, hogy magyarnak lenni Nyugat és Kelet, Észak és Dél között nemcsak etnográfiai állapot, hanem rang is, nemcsak nyelvi és faji örökség, hanem hivatás és feladat is. A város erős falakat épített igazi tartalma köré, védte polgárai házát, marháját, családját huszíták és labancok ellen, a város őrizte magyarságát, fallal, karddal és íróttal, de mindig kitért Európára, mindig nyitva tartott a Dóm nyugati oldalán egy láthatatlan, remekművű kaput az európai szellem számára.

Ezt a titkot őrizte a város, évszázadokon át, erős falakkal és erős lélekkel. Volt világi rangja is: főváros volt,

Superioris Hungariae Civitas Primaria. Aki Kassán született – akár a XV., akár a XIX. században –, fővárosi embernek született, igazibban, mint a Nagy Frigyes-i Berlin vagy a reformkori Pest-Buda polgára. Ez a fővárosiasság áruhában járt, nem volt földalatti villamosvasútja, proletártömegekkel megtömött külnegyedei, nem voltak rossz szobrai a köztereken, sem zagyva utcái, ahol zengerájok és a kirakatba akasztott külföldi divatlapok jelképeznek egy mesterséges városiasságot. Kassa főváros volt, szerény, makacs és jelképes módon, uralkodott egy országrész fölött politikai eszközök nélkül, mert szobáiban, lakosai lelkében, a város levegőjében és lélegzetvételében élt az a titokzatos igény, mely a kövekből várost, a kövek közé gyűlt emberekből polgárt, a polgárságból szerepet és hivatásérzetet tudott elővarázsolni. A fővárosi lélek egyértelmű ezzel az igényességgel. Kassa soha nem volt lágy és barátos város, mint a sárosi vagy szepesi városok. Kemény város volt, tartott rangjára és igényére, s meg is tudta védeni azt. [...]

Az elhangzott, itt és most csupán kivonatossan idézett szöveget **Márai Sándor**, a „kassai polgár“ fogalmazta meg 1938 októberében, a várakozás idején (Képes Vasárnap).

Lehet-e méltóbban köszöntenünk, itt, Kassán, mint az ő szavaival? Márai idézett írásának megjelenésekor alig két esztendő. Mára betöltötte a hetvenet.

Sok víz folyt le azóta a Hernádon! Jelentősen megváltozott a Város, annak arculata, emberei. Voltak s vannak azonban emberek, hűségesek, őrtálló polgárok, akik a 2. világháborút követő babiloni időkben is, minden körülmények között őrizték és őrzik a város lelkiségét, megtestesítve a genius locit. Közöttük is kitéüntetett hely illeti meg Ünnepeletünket.

Termékeny évtizedet tudhat maga mögött. Művelődéstörténezként megírta a szlovákiai magyar színjátszás történetét (*Magyar színjátszás és drámairodalom Csehszlovákiában*. Bratislava, Madách 1974), magyar nyelvünk megújítójának Kassához fűződő kapcsolatait kismonográfiában összegezte (*A Város és az Író. Kazinczy Kassája és Kassa Kazinczyja*, Madách, 1994). Megannyi tanulmányban érintette Kassa múltját, amelyek különböző folyóiratokban (*Irodalmi Szemle*, *Gömörország*, a *Kazinczy Ferenc Társaság* „Széphalom“ c. évkönyve) láttak napvilágot. Ismert tankönyvíróként is (*Irodalom a középiskolák 2. osztálya számára*. 2003), s **Pásztó András** és **Žilka Tibor** mellett társszerzőként jegyzi az *Irodalom-elméleti és stilisztikai fogalmak szótára* c. munkát. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1990.) Az ő munkája az iskolatörténeti múzeum is. A kassai ipariskola száz éve címen pedig írásban is összefoglalta ennek az oktatási intézménynek a történetét (Kassa, 1972). Az idei könyvhétre jelent meg a Kassáról szóló kiváló városkalauza. Több írásával igazolta, hogy kiváló ismerője Márai Sándor életművének. (*Márai Sándor*. Eperjes, 1992, *Ami egy Márai-regényből kimaradt*, Gömörország, III. évf. (2002) 4. sz., *Márai Sándor diákévei*. In: Széphalom. Ünnepi kötet Kováts Dániel 70. születésnapjára.)

De nem csupán ismerője az életműnek. Több annál: szellemiségének éltetője.

Hölgyeim és Uraim, Kedves meghívott vendégeink!

Idefelé jövet megálltunk Baracán, Agócs Béla sírjánál. Egy főhajtás erejéig tisztelegtünk ennek a tragikus sorsú embernek az emléke előtt. Nehéz sorsú ember volt, terhelt lélekkel – a végletekig következetes. Jelképes, hogy a részben az ő intő emléke ihlette, a helytállásért adandó díjat éppen egy pedagógus kapja. Az az ember, aki a második

Agócs Béla sírjánál a baracci temetőben. Balról jobbra: Agócs Vilmos, Kovács Csilla, Elek László, Bán Zoltán, Balogh Gábor, B. Kovács István, Lovas Róbert, Szobonya Zsuzsa, Szögédi Anna Geceze Attila felvétele

világháború után, a kassai magyarság szétszórását követően újra megnyíló ipariskola első osztályában érettségizett, majd az alma materbe is tért vissza. Nemzedékek kerültek ki a keze alól, s megannyi más pedagógustársa mellett az övé is az érdem, hogy ehhez az iskolához a „legendás” jelző tapadt. Egy olyan ember, aki nem csupán oktató, hanem a „pedagógus” név eredeti jelentéséhez híven: nevelt és ápolt is. Köszönet érte mindazok nevében, akik tanítványának mondhatják magukat szerte a házban – és a világban.

Tudom róla, hogy méhészember. Gömörben, Kőrösön azt tartották a természetfölötti képességekkel felruházott, bűvös méhészről, hogy ha a család rajzáskor el akart menni, hatalmánál fogva képes volt azt visszahívni. Ünne-

A Petőfi-díjat Bán Zoltán, a Simonyi Alapítvány gondnoka adja át dr. Kovács Miklósnak. A háttérben (balról): Elek László, Balogh Gábor, Géresi Róbert, B. Kovács István (takarva) és Pulen Lajos Geceze Attila felvétele

peltünk tanárként is méhész volt. Az ő általa gondozott méhek többsége nem bitangolt el. Nem, mert megtanulták tőle a Márai Sándor által szavakba öntött kassai szellemiséget. S mindezt hosszú időn át úgy csepegtette bele a reá bízottakra, hogy az író neve sem hangozhatott el. Nem mások érdemét kívánom kicsinyíteni, amikor azt mondom, boldog lehet, aki az Ő kaptárába tartozott. Többen is vallhatjuk ezt.

Hölgyeim és Uraim, Kedves vendégeink!

A Simonyi Alapítvány által a civil helytállásért adandó Petőfi-díj idei kitüntetettje **Dr. Kovács Miklós**. Felkérem a Tanár Urat, hogy fáradjon ki, és vegye át a díjat.

*

Kovács Miklós személye elválaszthatatlanul összefonódott a „magyar ipari”-val. Egyik sem volna a másik nélkül az, ami.

Az igazgatótanács helyénvalónak tartotta, hogy amikor a Tanárt megbecsüli, az oktatási intézménynek is kifejezi köszönetét és megbecsülését. **Mikszáth Kálmán** szavait idézem, aki az Alapítvány székhelyén működött alma materéről írta azt, ami szilárd hitünk szerint a kassai magyar iparira is vonatkoztatható:

„Fagyos világ volt ez akkor. Minden melegség bent szorult az ilyen intézetekben. Ezek voltak még a végvárak, amelyekben magyar levegőt lehetett szívni. Ezek a férfiak, akik akkor itt tanítottak, nem afféle tanügyi bácsik voltak (ahogy most képzelné az ember), hanem az utolsó generálisok, akik titokban hadsereget nevelnek, ügyes politikusok, akik óvatosan, nagy furfanggal belecsepegtetik a rideg, száraz tananyagba azokat az édes érzéseket, melyekből a hazaszeretet lombosodik ki, bűvészek voltak, akik úgy tudják mutogatni a multat, hogy benne látszik kidomborodva a jövő, próféták voltak, akikben a hit nem szétfoszló ábránd, hanem élő fa, amely gyökereit beleereszti a fogékony gyermeki szívekbe.”

Kívánjuk, hogy a szakmaiság mellett még sokáig őrizze meg a „magyar ipari” ezt a szellemiséget. Legyenek ama mikszáthi generálisai – de sorkatonák is!

A Simonyi Alapítvány az oklevél mellett egy lehetőségeihez mért, szerény támogatással kívánja segíteni ebbéli törekvéseiket. Miközben megkérem Pulen Lajos igazgató urat az oklevél és a támogatás átvételére, s egyúttal megköszönöm neki, mint házigazdánknak, hogy befogadott bennünket erre az alkalomra.

B. Kovács István

*

A kitüntetett Dr. Kovács Miklós keresetlen szavakkal emlékezett meg hanyattatástól korántsem mentes diákéveiről, a katedrán eltöltött évezedekről. Megemlítette, hogy annak idején éppen az ünnepség színhelyeként szolgáló könyvtárteremben érettségizett. Külön örömeinek adott hangot, hogy a díj adományozói az iskolára is gondoltak.

(szerk.)

Naprágytól Győrig

„Vállal magasb mindeneknél“ címen tudományos konferenciát és ünnepség-sorozatot rendeztek Győrben a Szent László-herma odakerülésének 400. évfordulóján. A konferencián előadást tartott **B. Kovács István** is, aki tolmácsolta a gömöriek, kivált naprágyiak üdvözlését. Hogy miért, arról szól az alábbi írás.

*

Naprágy közvetlen az országhatár mellett, Bánréve közelében fekvő szlovákiai magyar kisközség. Erdélyi Gézával jártam itt mintegy 25-30 évvel ezelőtt, amikor Gömör megye klasszicista építészetéről szóló könyvéhez fotókat készítettem. Ekkor készült ez a kép is, amelyet nagyon szeretek. Azt hiszem minden építészetéről szóló könyvben méltó helye lennek ennek az épületnek, amely – nemrégén tudtam meg – **Tarr Miklós** kúriája volt.

Ahogy írtam, elég régen jártam a faluban, de a közelmúltban többször is eszembe jutott, Győrben, ahol sokat emlegették **Naprágyi (Náprági) Demeter** püspököt, aki itt, Naprágyon született 1556-ban és Győrött halt meg 1619. március 25-én.

Tanulmányait Nagyszombatban és Bécsben végezte. 1586-ban esztergomi kanonok, majd egri nagyprépost. 1597-ben erdélyi püspök, de 1601-ben menekülnie kellett. Előbb Nyitrára, onnan 1607-ben utolsó állomás helyére, Győrbe került. Ide mentette értékes könyvtárát és a magával hozott ötvöskincseket.

Szabó Tamás írja a győri püspökség történetében, hogy Náprági Demetert úgy is emlegetik, mint az utolsó magyar humanista főpapot. Kinevezésekor siralmas állapotokat talált Győrött: a Püspökvárat a katonaság foglalta el, így többnyire Szombathelyen vagy a keszői püspöki várban tartózkodott. A káptalani javadalmak helyzete is olyan volt, hogy csak fokozatosan gondolhatott a kánonoki stallumok betöltésére. A püspök hozzákezdett a törökök által megrongált székesegyház restaurálásához, és több egyházi műkinccsel gazdagította az egyházmegye

Tarr Miklós kúriája Naprágyban • Móser Zoltán felvétele

A Szent László-herma • Móser Zoltán felvétele

főtemplomát. A tridentinum szellemében rendszeresen látogatta az egyházmegyét.

Náprági Demeternek köszönhető Szent László megkülönböztetett tisztelete. A püspöknek még 1600 előtt birtokába jutott a szent király fejereklyéje. Amikor győri püspök lett, magával hozta a hermát, s már halála előtt a székesegyháznak ajándékozta, végrendeletében pedig örökségül hagyta rá.¹

A **Domanoszký**-féle *Magyar Művelődés Történet* második kötetében olvasható, hogy „*Szigmond király 1406-ban kiadott okirata mondja el, hogy Sz. László fejereklyetartója a váradi székesegyház sekrestyéjében néhány évvel az előtt támadt tűzvész alkalmával elpusztult. Ennek helyére készült a máig meglévő díszes herma, amelyet a reformációig a székesegyházban tiszteltek. A templom feldúlása után (1565) Náprági Dömötör erdélyi püspökhöz jutott, aki püspöksége megszűntetése után Győrbe vitte s 1600-ban Prágában renováltatta. Ekkor készült az ereklyetartón látható, álékkövekkel díszített korona. A XVII. század folyamán a püspökség egyéb értékeivel többször elmenekítették Győrből s csak a török kiűzése óta maradt állandóan a székesegyházban.*“²

A Szent László-hermát, amely ma a székesegyház legféltettebb kincse, jól ismerem, mert fényképeztem. S hogy bennem a gótika korából származó herma és naprágyi (klasszicista) kúria képe egymás mellett békében megfér (vagyis a református falu és a katolikus székesegyház), arról talán fölösleges is szólnom. De talán mégsem fölösleges, mert olyan jó lenne, ha ezt mások is természetesnek mondanák.

Móser Zoltán

JEGYZETEK:

¹ Szabó Tamás: A Győri Püspökség története a 16. századtól napjainkig 37. l.

² Magyar Művelődés Történet II. 1939-42. 661., 539. sz. jegyzet.

Ami igazi nyomot hagy

Nyári táborba menni, értelmesen eltölteni az időt, valamit tanulni, mesterségbeli tudást szerezni, tehetséget továbbfejleszteni, élményekkel gazdagodni, barátságokat, életre szóló lelki érintéseket magáévá tenni – ugyan ki ne kívánt volna ilyen magának ifjú korában s ki ne kívánná ma is ennek lehetőségét? Jó az, ha egy fiatal és tehetséges ember nyara nem csak lustálkodással, csavargással, semmittevéssel telik el, hanem kedvtelésének is élhet, kiteljesedhet a művészetben, az alkotásban, a hasonlóan gondolkodók és érzők társaságától feltöltődve. Erre adott lehetőséget idén nyáron, augusztus elején a *Rovás Nyári Alkotótábor*. Aboskőszegen, az Abák ősi várának tövében, az egykori pionírtábor és természeti iskola kissé megkopott de festő tájjal körbefogott környezetében sikerült ismét megszervezni a sorrendben már a tizenharmadik tehetséggondozó tábort. Tizenhárom szekcióban közel százan népesítették be a terepet. Ez a tábor kissé más, mint a hagyományos nyári táborok. Elsősorban azért, mert szlovákiai mértékben kevés az olyan ifjusági alkotótábor, amelyben a résztvevők napi nyolc órán át az általuk szabadon választott képzőművészeti tevékenységgel foglalkozhatnak. S ha csak nyolc órát?! A fiatalok ugyanis a foglalkozások reggel kilenc órai megkezdésétől olykor még késő este is az általuk megkezdett alkotáson dolgoztak, kipróbálva a sok-sok lehetőséget, a jelenlévő szekcióvezetőktől állandóan tanácsot, segítséget kapva. A festészet szekciót **Tóth József** festőművész koordinálta **Both Mária** festőművész segítségével, csendéletet, absztrakt művet, tájképet alkotva együtt a gyerekekkel. A figurális rajz szekcióban **Szabó Ottó** festőművész, a portré, az akt, a különböző rajzolási technikák használatára tanította a haladónak mondható tehetségeket. A grafika szekciót **Kiss László**, encsi művésztanár, a *Hejcei Alkotótábor* motorja és **Gyenes Gábor** grafikusművészek vezették. Itt a grafit, a tus, a linómetszés, a monótipia készítés trükkjeit sajátíthatták el a szekcióban résztvevők. Sokan választották a fotózást. Ez a népszerű művészeti ág ma már olyan népszerűségnek örvend, hogy két csoport is foglalkozott vele. Az egyik fénykép szekciót **ifj. Szaszák György** kassai fotóművész vezette **Samuelis László** segédletével, a másikat pedig **Szathmáry Király Ádám** miskolci fotóművész, aki féltucatnyi magyarországi fiatal alkotóval érkezett, akiket a számítógépes fényképfeldolgozás rejtelmeibe avatott be. Több mázsa agyaggal, gipszel készültek a tábor szervezői a szobrásznövendékek érkezésére. Őket a *Besztercebányai Művészeti Akadémián* oktató **Suchoža József** szobrászművész taníttatta **Král Bea** építész aszisztenciájával. Suchoža József Aboskőszegről egyenesen a *Ceredi Alkotótáborba* indult, ihlet után. Minden évben nagy sikere van a kerámia szekciónak, amelyet **Fecsó Szilárd** és **Fecsó Ivett** keramikusok vezetnek. Idén is páratlan szépségű és egyedi darabok kerültek ki az általuk vezetett gyerekek keze alól, sok háztartás gazdagodott igazi kerámia-alkotással a hazautazó gyerekek révén. Apró, csodás finomságú tárgyak készültek a tűzzománc

szekcióban, melyet **Tóth Erzsébet** kézműves és **Václav Kinga** építész vezettek. A tűzzománc új reneszánszát éli, ez az ékszerkészítő kis műhely, minden nap késő estig dolgozott. A népművészeti szekciót **Rigó Béla** kézműves - népi iparművész vezette, kicsik és nagyok újra tanulhatták, mi minden csodálatosat lehet gyékényből, kukoricacsuhéból, fűzfavesszőből és más természetes anyagokból elkészíteni. Az alkalmazott művészet szekció **Krúzs Judit** képzőművész hallgató vezetésével saját kis érzelmi naplót írt és festett, de emellett szétbontott számítógépek alkatrészeiből sajátos és modern ékszereket is készítettek. A könyvillusztrációval foglalkozó gyerekeket **Tóth Tímea** és **Takács János** grafikusok taníttatták arra, mennyire nem könnyű feladat egy adott irodalmi alkotáshoz a képzőművészet eszközeivel méltónak lenni. Az irodalommal és újságírással is foglalkoztak kicsit a fiatalok, a tábor végén megjelent a *Rovásodra*, című alkalmi kiadvány, amely egy humoros, sajátos tábori hangulatot adott vissza az olvasóknak, akik egyben a szereplői is voltak a lapnak. Nagy mesefaragások, drámapedagógiai játékok is voltak, **Szekeres Éva** vezetésével naponta három-négy órán át tizennégy-tizenhat kócos, kiskamasz lány játszott szerepjátékokat, olykor magát a szekcióvezetőt is meglepve találékonyaságukkal és kreativitásukkal. Ezen kívül még a Hernád medrében és partján egy különleges hangulatú land-art objektum is épült, kövek, víz és fény és mozgás játékát egybefonva. A szikár tényeknél maradvá: tizenhárom szekció dolgozott a tábor idején, teljes erőbedobással és maximális oda- és egymásra való figyellel. Huszonegy felnőtt figyelte nyolcvan gyerek művészi kezdeményezéseit és szárnypróbálgatásait. Segített, ha a röplés nehezen indult, korrigálta őket legjobb szakmai tudása szerint, hogy érték, szemlélet, egyéniség alakuljon ki bennük. Nagyszerű, nagyszámú alkotás született, melyeket novemberben, Rimaszombatban, a *Művelődési Ház Ganévia* Galériájában tekinthetnek meg majd az érdeklődők. A Rovás XIII. Nyári Alkotótáborának a mérlege azonban mégsem azon vonható meg, mennyi alkotás látható majd a posztamenseken és a falakon kiakasztva. Megvonhatatlan a mérleg, hiszen érzelmek nem mérhetők, a nyitottságra való készség fejlődése, a látni tanuló fiatalok száma azonban biztos gyarapodik. És ez a legfontosabb!

(szászai)

Művek és alkotók • A szerző felvételei

A művészet üzenete

A hétköznapok forgatagában nemigen foglalkozunk önnön létezésünk végső kérdéseivel. Kétségtelen, ehhez szellemi életünk adhat segítséget értő és érzékeny módon. Mindannyiunk számára megoldandó feladat a harmónia elérése, a sorsfordulókon való helytállás, vagy a mulandósággal való szembenézés, ám ennek ellenére hátrítjuk a szellemi életünkkel való találkozást. Sokszor érezzük, az iránymutató gondolatokat csak e találkozás során kapjuk, olyan gondolkodásbeli, világszemléleti alternatívák megfogalmazását, melyek az élet nagy és örök dilemmáit veszik sorra, ha nem is a teljesség, de az elmélyültség igényével.

Az a kiállítás, mely a második Nyári Balog-völgyi Fesztivál kicsúcsosodása, 2007. augusztus 18-án, Bátkában, egy teljes napon át egy inspiráló szellemi utazást ígért minden érdeklődőnek.

A rendezvényt **Simon Beáta**, a rimaszombati **Tompa Mihály Református Gimnázium** diákja nyitotta **Nemes Nagy Ágnes** *Nyári rajz* és **Veres János** *Itt vagytok ismét* (Igo Aladár népművésznek) című versével. Ezt követte a **Lévay Tibor** által vezetett *Nagybalogi Egyházi Énekkar* műsora, majd megnyitó beszédet mondott **Gyurán Ágnes**, a *Csemadok Bátkai Alapszervezetének* elnöke, a Fesztivál egyik szervezője, **Mács Zoltán**, Bátka község polgármestere, **Mács József** író, Bátka község egyetlen díszpolgára, **Balogh Gábor**, a Csemadok OV alelnöke és **Nagyferencz Katalin** szobrászművész, a kiállítás kurátora, aki a szakmai értékelésében nagy elismeréssel beszélt a tárlatról. Ezután következett a magának a tárlatnak a megtekintése. Ebben segítségül szolgált a tárlatkalauz és a tárlatvezetők, így gond nélkül megtudhatta a több mint 400 érdeklődő látogató, hogy egy-egy alkotó munkája melyik épületben keresendő. A délutáni beszélgetés során kiderült, mi az alkotók véleménye a művészetről és önmagukról mint örömmel, lelkesen alkotó emberről. **Sebők Csilla**, a *Bátkai Alapiskola* igazgatónője és Gyurán Ágnes a rendezvény szervezői minden alkotót emléklappal ajándékoztak meg. A tárlatot csak aznap volt lehetőség megtekinteni, az alkotókról, az alkotásokról és magáról a kiállításról elké-

A fesztivál megnyitóján • Benedek László felvétele

szült egy album, mely vándorútjára indult. Jelenleg Függében van, ezután Nagybalogra kerül, és természetesen eljuttatható bárhová, ahol erre igényt tartanak: önkormányzatokhoz, intézményekhez, civil szervezetekhez.

Mielőtt szólnánk az alkotókról, olvassunk el egy részletet **Kosztolányi Dezső** *Halotti beszéd* című verséből.

„...Ilyen az ember. Egyedüli példány.
Nem élt belőle több, és most sem él,
s mint fán se nő egyforma két levél,
a nagy időn se lesz hozzá hasonló...”

*Keresheted őt, nem leled, hiába,
se itt, se Fokföldön, se Ázsiába,
a multba sem és a gazdag jövőben
akárki megszülethet már, csak ő nem.
Többé soha
nem gyúl ki halvány-furcsa mosolya.
Szegény a forgandó, tündér szerencse,
hogy e csodát utólag megteremtse...”*

A szám szerint 37 gömöri alkotó megannyi akadályt leküzdve vállalta a nyilvánosság, egymás és főképp önnön maga előtt a művészi arca felfedését. Azt az arcot, mely eddig egyáltalán vagy csak kevésbé volt ismert, elismert. Az odafigyelést igénylő, igényesen válogatott munkák, olykor a találó zenei részletek átszövésével segítették a látogatót a megértésben és a ráérzésben. Az alkotások között találkozhattunk festménnyel, fotóval, filmmel, grafikával, ceruzarajzzal, tusrajzzal, hímzéssel, horgolással, faragással, kosárfonással és a nap folyamán, az alkotóműhelyekben készült gyerekalkotásokkal.

Olvassunk most bele egy-két üzenetbe, mely által bárki – alkotó, látogató, szervező, tárlatvezető – megfogalmazhatta a kiállításról alkotott véleményét.

„Ez a találkozó nekem személyesen nagyon sok szépet adott. A nap folyamán egy furcsa jó érzés kavargott bennem. Az egész napi nyüzsgés, az emberek rácsodálkozása, hát ez volt, ami már régen hiányzott. A találkozás, a véleménycsere, ami gyakran kell, hogy tovább inspirálja az embert az alkotásra és ezt éreztem a többi kiállítóban is. Köszönöm és köszönjük a lehetőséget.”

„Ez valami elképesztő!!! Köszönöm.”

„Üzenem mindenkinek, hogy az én szeretett falumban mindig történik valami. És az számomra igen nagy öröm!!!”

„Számomra nagy rácsodálkozás az egész fesztivál, amiért őszinte elismerés mindenkinek, aki a saját gondolatával, tetteivel, cselekedetével segítette. Öröm átélni, hogy él ez a Balog-völgy, és hitem csak erősödik, hogy míg ilyen lelkes emberek élnek – teszik a dolgukat e nemes ügy érdekében – nem alszik ki az élet (a lélek) szűk, de értékekben gazdag hazánkban. Csak így tovább!”

„Jól érezzük magunkat!!! Nagy lehetőség ez a kiállítás!”

„Szeretném kifejezni őszinte elismerésemet mind a szervezők, mind az alkotók felé. Őszinte örömmel tölt el,

A fesztivál megnyitóján • Benedek László felvétele

hogy a mi kis »régiónkon« belül ennyi tehetséges művész és alkotót ismerhettem meg. Én tárlatvezetőként kísérhettem figyelemmel e mai nap eseményeit. Rengeteg élménnyel gazdagodtam. Remélem a közeljövőben még tanúí lehetünk hasonló rendezvényeknek környezetünkben.“

„Nagyszerű kiállítás. Szívből gratulálok a szervezőknek, s örülök a sok-sok tehetségnek.“

Vajon honnan ered egy ilyen jellegű fesztivál létrehozásának, megszervezésének a gondolata? A választ az ötletadó, Gyurán Ágnes, a Csemadok bátkai alapszervezetének elnöke és Sebők Csilla, a Bátkai Alapiskola igazgatónője adják: „Ez nem annyira ötlet, mint inkább b e n s ő k é s z t e t é s volt, amelynek parancsoló ereje nemigen hagyott számunkra választást. A benső készítés pedig saját fejlődési irányainkból, sorsfordulóink tapasztalataiból fakadt. Úgy éreztük, az itt élő emberek többet érdemelnek, hisz szellemi kincsekkel rendelkeznek. Ezek a kincsek elherdálódnak, üzenetük nem jut el senkihez. Legyen egy-egy alkotás értékes, üzenetekkel teli, nem nyílik alkalom arra, hogy a szellemi üzenetek iránt érdeklődők találkozhassanak vele. Többségük nem jut el sehová, nemhogy látni, még hallani sem lehet róla. Gyakori eset, hogy az állandóan az idővel és önmagával harcoló alkotója számára is nyuggá válik, az alkotás öröme által kapott teremtő erő pusztító erőkké alakul át, nemegyszer önpusztító jelleget öltve. Egy alkotással, egy alkotói tekintettel, egy a tárlaton résztvevő látogatóval való személyes találkozás erősíti az emberben azt a bizonyos belső hangot, mely egyre erőteljesebben súgja: Érdemes volt! Számunkra ez a fesztivál mindenképp m i n ő s é g i v á l t o z á s t jelentett a saját utunkon. A visszajelzésekből arra következtetünk, mások számára is.“

Mindannyian egy külön világ vagyunk, máshonnan érkeztünk, másfelé tartunk, sajátos meglátásokkal, tudatszinttel, érzelmi komplexitással. Amit egy ilyen fesztivál megcélozhat, az a dogmatikus és zárt rendszerek meghaladása, a szemléletváltás ösztönzése. Másfelől a megismerés világi is kifejeződik általa, hisz mást lát meg egy rendezvényen, rendezvényben egy szakmabeli és mást egy laikus. A végtelenséget is hivatott érzékelteni, a korlátok nélküliséget, a látóhatár tágítását.

Fontos, hogy kutassuk egymás értékeit, a másik világ-

ról alkotott képét, s azt az üzenetet, melyet a világ felé közvetít alkotása által. A tudatosan élt életben alapvető kérdés: Felismerjük-e, hogy mivé lehetnénk? És teszünk-e annak érdekében, hogy azzá váljunk? Sikerül-e megfejtünk a bennünk élő ideát, azt az ideaképet, mely körvonalazza, milyennek kellene lennünk? **Hamvas Béla** szavait idézve a „*korrupt lét*“ tükrözése kevés, csak a „*valóság*“ bemutatása, amikor csak a negatívumokra helyeződik a hangsúly, az nem visz előbbre, inkább belenyom bennünket a földbe. Mindez bénítóan hat szellemi fejlődésünkre, melynek éltetője a remény, a kiút, a távlat megmutatása. Kell, hogy keressük és igényeljünk a változtatás lehetőségeit. Ott kell, hogy éljen bennünk a nyitottság az új, a más befogadására. Végülis megéri a befektetés, a szellemi erőpróba való részvétel, hisz ki ne találna vissza szívesen önnön jobbik, nemesebbik énjéhez. Az üzenetek rejtjelesek, megfejtésük nehéz. Sok áldozatot, lemondást kíván, míg az útjelző tábla megmutatja a számunkra helyes irányt.

Az ember eltöpreng: Vajon mi az, amit látunk? Mi is az anyag?

Ma, amikor mindenki az anyagért, az anyagiak megszerzéséért rohan, adódik a kérdés: az anyag: káprázat vagy valóság? Sok és fontos feladatunk van vele, az anyag megnemesítése a célunk, másfelől pedig saját anyagba zártságunkkal küzdünk egész életünk során.

Élet, halál, sors, kihívások, érzés, tudat, vágy, elme, múlt, jövő, tér, idő és a kettősség jelenléte életünkben: éjszaka – nappal, férfi – nő, öröm – bánat – az örök témakörök, melyek hozzánk tartoznak, melyek foglalkoztatnak bennünket. E témaköröket vizsgáljuk, miközben keressük, kutatjuk a kérdéseinkre a saját válaszainkat. Megdöbbentő felfedezések bizonyítják, hogy az idő nem az, aminek egyfajta közmegegyezéssel beállítottuk, a tér sem objektív kategória. Minden relativizálódott. A tudatról is kijelentették, hogy nem a koponyánk falai között létezik. Az élet érző, érzékeny, sebezhető. Az emberre komoly felelősséget ró, hisz csak az ember képes a gondolkodásra, s ez által a saját sorsa irányítására, alakítására. Sorsunk kódjai: szabadság vagy determináció? Meddig terjed szabadságunk? Más a külső, más a benső szabadság. A meghatározottságok léteznek, van a társadalom, évszakok...de a szellem szabadsága terén csak én szabom meg a gátjaimat és a lehetőségeimet. A szellemben, a tudatban van a szabadság. Ezért nem véletlen, hogy a szellemi alkotásoknak eleve üzenetértékük van. Nemcsak kultúrtörténeti szempontból, hanem azért is, mert alkotásaink életünk aktív társai lehetnek. És a művészet az élet művészetét is jelentheti. Egy-egy üzenet megfejtése kijozánít, felráz, a saját, eddig csak sejtett igazságunkat tudatosá teszi.

Nemcsak megszívlelendő, hanem követendő a nekünk szánt üzenet, mely életünk, szellemi fejlődésünk segítője.

Balázs Emese

FELHASZNÁLT IRODALOM

Csőrgő Zoltán írása a Lőrincz Gabriella szerkesztésében készült Világokon át (Barangolás a metafizika birodalmában) című sorozatról.

Kézművesnap Várhosszúréten

A jelek szerint sikerre van ítelve a várhosszúréti Kézművesnap. Idén augusztus 4-én második alkalommal rendezték meg, nagy érdeklődés mellett. A rendezvény a templomkertben kezdődött, ahol a résztvevők megkoszorúzták a II. világháború harcaiban elesett magyar honvédek emlékművét. Ünnepi beszédet B. Kovács István mondott. (Beszéde az Agóra rovatban olvasható.) A kézmű-

A közönség a kézművesház udvarában • Gecse Attila felvétele

vesház udvarán az egyházak képviselői áldották meg az újonnan épült kemencében sültt első kenyeret, majd gazdag kulturális műsor várta a megjelent vendégsereget. A kézművesek sátraiban szinte minden kézműves ág képviseltette magát. Várjuk a folytatást.

(szerk.)

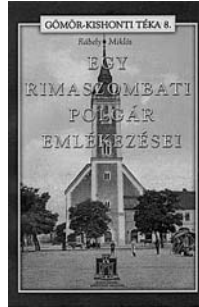
Könyvhét, 2007

Az idén immár harmadik alkalommal nyílt meg Gömörország sátra az *Ünnepi Könyvhéten*, Miskolcon. A május 31-én rendezett gömöri nap keretében fellépett a rimaszombati *Új Gömör Táncgyűttes*, valamint **Borbás Orsolya** és **Brindzák Márta**, a *Tompa Mihály Református Gimnázium* diákjai, akik népmesékkal szórakoztatták a megjelenteket. **Balázs István Czenthe Zoltánnal** és **B. Kovács Istvánnal** beszélgetett.

Gömörország sátra. Az előtérben Czenthe Zoltán dedikál Gecse Attila felvétele

Könyvről – könyvre

Rábely Miklós: Egy rimaszombati polgár emlékezései (Gömör-Kishonti Téka 8., Rimaszombat, 2005.)

Volt egyszer egy asztalosmester Pesten, a Váci utcában, aki arra volt büszke, hogy **Petőfi** tőle vásárolta a házasságkötésekor a konyha- és szobabútort. Ugyanez a **Rábely János** készítette azt a koporsót is, amelyet üresen, ill. téglával megrakva a kivégzett **Battyányi Lajos** helyett engedtek le a sírba. A fia viszont az akkoriban egyre népszerűbb nyomdász szakmát választotta, és a levert szabadságharc utáni időszakában kezdte inaséveit **Emich Gusztáv** nyomdájában. Betűszedő lett, aki a szakma mellett a nyomtatásra váró könyvekből is tanult, s így ismerkedett meg **Jókai**val is. A kiegyezés után, 1869-ben, amikor a megyeszékhelyek is kezdtek lépést tartani az európai rangú főváros dinamikus fejlődésével, egy rimaszombati nyomdatulajdonos özvegye eladta neki a nyomdát, amiben a már korábban odaköltözött sógor, **Hollósy József** asztalosmester közvetített. Így történt, hogy 24 évesen fiatal nejevel együtt elhagyta szülővárosát, ahová akkoriban tömegével tódultak be vidékről, és letelepedett Gömör székvárosában, mint egy „vízhorodta-gallycsapta”, azaz „gyüttment”. A nagy nyüzsgésből egy csendes, akác lombos, Rima parti kisvárosba cseppent, ahol élni akart, de nem élőködni. A jövevényt nehezen fogadják maguk közé a „gyükerék”, ha parancszóval érkezik, de a szorgalmas, adakozó lelkű ember nyitott kapukra talál. Idősebb **Rábely Miklós** ez utóbbiak közé tartozott, és életének további hetven esztendejét e város felemelkedésének szentelte. Gyermekei – köztük az emlékező is – ennek a városnak szülöttei, neveltjei, a Város felemelkedésének legszebb történelmi korszakában, a 19. század végén, s a 20. század elején, amit megszakít és végleg eltorzít a világháború, s az azt lezáró területmarcangoló, szegényletes békeszerződés. Az emlékező az ötvenes évek végén s a hatvanas évek elején írja le közel száz év személyes élményeit, melyekre mindig ránehezedik a Trianont is felülmúló újabb jogfosztás, az 1945 utáni csehszlovákiai fasiszta jellegű dekrétumok és egyéb embertelenségek árnya, a számkivetettség keserősége. A közvetlen szemtanú vallomása sokkal hitelesebb és emberibb a történelem statisztikai adatainál. Ráadásul olyan tények kerülnek felszínre, melyekről a hivatalos történelem vagy nem szól vagy mást mond.

Mert milyen erkölcsi romlás révén nevezhettek el utcát vagy teret olyan személyekről Rimaszombatban (például **Klokoč**), akiknek legnagyobb „érdemük” az volt, hogy aljas módon utálták a magyarokat, és ezt tettelesen is kimutatták (feljelentés, kopaszra nyírás, megverés)? Ezzel a mai napig nem mer szembenézni a szlovákiai történetírás, pedig ennek a tényismeretnek a hiánya fertőző

sebként üszkösödik el az ország alkotmányosnak és demokratikusnak megfogalmazott testén. Ha gyógyítani nem tudják vagy nem akarják, akkor amputálni kell...

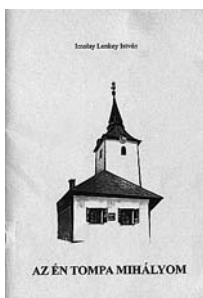
Rábely Miklós könyve ebben is segíthet. Legalább Rimaszombat objektív történelemrajzában a megismerésében. Hiszen ki más tudna közvetlenebbül beszélni a *Gömör-Kishont* című hetilapról, melyet az édesapja alapított és a bátyja tartott fenn hosszú éveken át? Avagy milyen jelentős szellemi műhely volt a *Polgári Olvasókör*, melynek impozáns új otthonát 1896-ban éppen id. Rábely kezdeményezésére építették meg és avatták fel. Ám épp ilyen fontos volt a *Rimaszombati Ipartársulat* ténykedése is, és talán ezen szervezetek tagjainak is köszönhető, hogy befolyásukkal megakadályozták Rimaszombat füstös iparvárossá és katonavárossá züllesztését (abban az időben!). Ám arról is tudósít, hogy az idegen, szabadkőműves eszméket milyen álságos köntösben próbálták a lelkek és telkek kalmárai elhinteni, de itt e közösség egészséges ellenállására találtak, mert a szabadságjogok álszent jelszavai mögött az anyagi önzés és a pénzvilág kívánalmái álltak. A könyv pótolhatatlan érdeme a nevek, helyszínek, időpontok sokaságának felidézése, mert ezáltal kordokumentummá, történelmi forrásmunkává is válik. Például a *Rimaszombati Dalárda* szereplései és tagjainak jellemzése, a gimnázium új épületének felavatása (1904. október 11., költsége 290 ezer korona, utcai szélessége 72 m.), **Tompa Mihály** szobrának leleplezése és ugyanezen a napon az új vármegyházának avatása (1902. június 4., a részvevők, a műsor, tervező stb.), **Ferenczy István** szobrász emlékének megörökítése (1909. szeptember 26.). Ám arról is hírt kapunk, hogy a Trianont követő időszakokban miként rombolták az emlékműveket, a magyar intézményeket és a lelkeket is a hatalom új urai. Megtorlás, börtön, pénzbírság, megfélemlítés járt a magyar könyvek árusításáért, magyar színdarab betanulásáért avagy a nemzeti himnuszunk idézésének javaslatáért is, mert mindig voltak besúgók és feljelentők, s nem csupán a betolakodó hatalom köreiből. „*Benešek félrevezették az egész világot. A nyugati országok sajtói azt hirdették, hogy Csehszlovákiában biztos mederben folyik a nemzetiségi konszolidáció...*“, miközben a rozsnyói püspök olyan plébánost nevezett ki az abszolút magyar többségű városba, aki nem volt hajlandó a hívek anyanyelvén hirdetni Isten igéjét, felére csökkent a gimnázium magyar tagozatának létszáma, megvonták a magyar kultúrára nevelő falusi tanítók fizetését, tandíjmentességgel, ingyenes tejjel csalogatták a magyar gyerekeket a szlovák iskolába, a rendőrség rendszeres razzitát tartott magyarországi könyvek után a könyvesboltban, rendőri megfigyelés alá helyeztek minden magyar közszereplőt. Rábely Miklós is megjárta a börtönt, s így még láthatta **Sobri Jóska** sírját és beszélhetett annak egykori bandatagjával Ilván... 1945 után aztán még egyszer belerúgnak a város magyar lakosságába. „...a szlovakizált magyar nép a saját szégyene miatt lelkileg annyira összeroppant, hogy ki-ki a saját otthonába bújva, még régi baráti társaságában sem meri kiejteni elfojtott jajszavát. Már nincs önérzetük, önbizalmuk,

ellenálló képességük!“

Újabb börtön, meghurcolás, kifosztás, majd kitelepítés vár véglegesen a családra. Ez a legrettenetesebb, és csöbörből vödörbe, mert Magyarországon is a szovjet kommunizmus veszi kezdetét, s ráadásul még a szülőföldet is elszakították.

Ezzel a tudattal kezdte el írni visszaemlékezéseit Rábely Miklós, aki a miskolci száműzetésben fejezte be életét, de soha nem vesztette el annak a reményét, hogy egyszer még talán mégis visszatérhet. Most könyv formájában egy kicsit valóban visszatért közénk....

(Mihályi Molnár László)

Imolay Lenkey István: Az én Tompa Mihályom. (A Hegybeszédesek Baráti Társaságának Füzetei 8. Mohács, 2007. 47 oldal)

A Gömörország egy közeli (2007 tavaszi) számában köszöntöttük a 65 esztendőes Imolay Lenkey Istvánt, s mutattuk be ebből az alkalomból azt a kis kiadványt, amellyel barátai, a Hegybeszédesek Baráti Társaságá-

nak tagjai ünnepelték őt, kebelbarátjukat.

Nemrégiben jelent meg a sorozatnak egy újabb kiadványa *Az én Tompa Mihályom* címmel, melynek rövid bevezetőjében a jelenleg Mohácson élő Lenkey István így vall szülőföldjéről és annak költőjéről: „*Ahogy múltak az évek, egyre inkább megelevenednek gondolataimban, álmaimban távoli szülőföldem: Gömör folyókkal, patakokkal szabdalt dombos-táji, a Szuha-völgy falvai, a gyerekkoromban hallott mesék, mondák, versek. Mindig kézközben lévő Tompa-kötetem sorai földézik bennem e felnevelő táj levegőjét, természeti szépségeit, a nap mint nap látott épületeket, a jól ismert embereket – jellegzetességeikkel, történeteikkel, szellemiségükkel.*“

Ezután nagyapjára és kedves tanáira emlékezik szerető szavakkal, akiknek útmutatásával megismerkedett a minden gömri ember számára oly közelinek, szinte jó ismerősnek érzett Tompa Mihállyal, aki nemcsak református lelkész volt, nemcsak szebbnél szebb verseket írt, de számos anekdota is fennmaradt a térség népének emlékezetében az erős fizikumú, hirtelen haragra lobbanó, de gyorsan meg is békélő gyarló emberről. Tompa Mihály – vallja Lenkey – egyet jelent neki „Gömörországgal“.

A rövid bevezető gondolatokat egy kis válogatás követi, Lenkey István a számára kedves és fontos Tompa verseket ajánlja barátainak és az olvasóknak. Mindössze tizenöt verset foglal magába a kisded kiadvány, csupán apró ízelítő Tompa költészetéből. Arra azonban talán mégis elegendő, hogy felhívja az olvasó figyelmét erre a sokáig elhallgatott gömri költőre.

A verseket **Szigeti Szabó János** finom vonású lavírozott tusrajzai illusztrálják.

(Bodnár Mónika)

Arany ABC. (Írta **Pósa Lajos**, rajzolta **Ujváry Ignác**. A könyvet az eredeti illusztrációk felhasználásával szerkesztette és tervezte: **Csipka Rozália**. SIKERxBT, é.n., 11 számozatlan oldal)

Az A4-es formátumú, teljes színnyomással készült, izléses kiállítású könyv a szerzőpáros 1894-ben megjelent munkája alapján készült. Egy újabb lépés ez a Pósa-rehabilitáció röögös útján. A munka egyidejűleg szlovák nyelven is megjelent (Zlatá abeceda), a magyarországi szlovák kisebbségi önkormányzattal való együttműködésben.

Pelle Andrea: Sej, Bást falu sáros, Óbásttal határos. Medvesalji népdalok. (Kottagrafika: Huszár Ágnes. Gyurcsó István Alapítvány Könyvek 37. Dunaszerdahely, 2006. 279 oldal.)

A kötetet a péterfali születésű szerző előszava és eligazító bevezetője (*Történelmi, társadalmi és kulturális háttér, Medvesalja népdalagyományja*) indítja. Tematikus rendben mutatja be a falu népdalkincsét. Az eligazodást mutatók segítik, s fotótár is található benne. A kötethez hangzóanyagot tartalmazó CD is tartozik.

Magyar Zoltán – Varga Norbert: Három szem klokočka. Egy gömői pásztor hiedelemvilága és története. (Gondolat kiadó – Európai Folklór Intézet, Budapest, 2006. 234 oldal, 50 FF felvétel.)

A Magyar Zoltán által szerkesztett kötet DarMO István nadabulai (sajóházai) pásztor idevágó történeteit tartalmazza. A 10 tematikus csoport-

ba rendezett anyagot bevezető-értelmező tanulmány, valamint jegyzetek és tájszójegyzék egészíti ki. Az előadó átadott tudásáért elnyerte a Magyar Népművészet Mestere kitüntető címet.

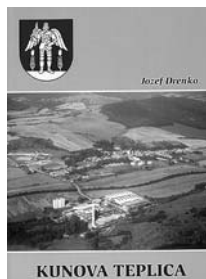

GEMER-MALOHONT II. Zborník Gemersko-malohontského múzea v Rimavskej Sobote. (Összeállította: **Olga Bodorová**. 206 oldal. Rimaszombat, 2006.)

A GÖMÖR-KISHONT c. tanulmánygyűjtemény a Gömör-Kishonti Múzeum periodikumuma. II. kötete 13 írást tartalmaz a természettudományok,

régészet, történelem, néprajz és művészettörténet köréből. **Marian Soják** az Ujvászár (Rybník) határában felfedezett barlang régészeti leleteiről számol be, ahol az újkőkori bükki- és későbronzkori kiettei kultúra emlékei mellett, a barlang falain szénrajzok töredékei is előkerültek. Olvasható a kötetben a múzeumlapítást megelőző 1882. évi megyei művészeti és régészeti kiállítás katalógusa is – 9 korabeli felvétellel együtt. **Iveta Krnáčová** a múzeumi könyvtár 16. századi nyomtatványairól ad alapos és pontos áttekintést – szintén képanyaggal kiegészítve. **Henrieta Boršošová** Rimaszombat művelődési helyzetét érzékelteti a dualizmus időszakában. Olvashatunk továbbá a Sajó vízimadarainak összeírásáról (**M. Gálffyová**) Nemesmartonfalva őskori és koraközépkori leleteiről (**G. Nevizánszky-O. Oždáni**), a Sőregen talált éremletről (**M. Budaj-J. Hunka**), Šoltýska eredetéről és jelképeiről (**L. Sokolovský**), a régió csehszlovák erődítményrendszeréről (**Peter Chorvát**), a csetneki csipkéről (**Angela Czintelová**). O. Bodorová összefoglalja a roma kultúra dokumentálására szakosodott intézmény ezirányú tevékenységének elmúlt tíz évét, egy manierista olajfestmény (Krisztus látogatása Máriánál és Mártánál) restaurálásáról az **A. Piovarčiová-J. Piovarčei** szerzőpáros számol be.

Összességében nagyon tartalmas kötet, egyik-másik írásában nem egy vitára ösztönző megállapítással.

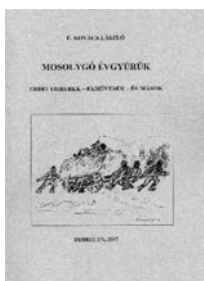
Jozef Drenko: Kunova Teplica (Kiadta Kuntapolca önkormányzata 2006-ban, 181 oldal, fekete-fehér szövegek közötti képek)

A monográfia a Csetnek völgyi település múltját mutatja be. A Bevezetést követően három fejezetbe van rendezve az anyag. Az első fejezet (8-29) a természeti környezetet mutatja be. A második fejezet (30-107) történelmi áttekintést ad, különös tekintettel a helyi vasművességre, a Concordia rt-re. A falu művelődéstörténelmi hagyományait a harmadik fejezet (108-175) foglalja össze. A munkát a zárszó és irodalomjegyzék zárja. Az önkormányzatnak szándékában áll a munka magyar nyelvű megjelenítése is.

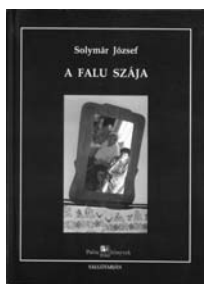
Limbacher Gábor (írta és összeállította): **„Kegyelmekkel tündöklő boldog anya“. Szent Anna tisztelete és a Palóc Búcsú.** Balassagyarmat, 2005. 272 oldal, 142 színes és fekete-fehér kép.)

Az igényes kivitelű könyv részletesen tárgyalja a palócöldi Szent Anna-kultuszt – beágyazva azt a szent egyetemes és összmagyar kultuszába. A munka másik részében a Szent Anna-kultusz jegyében fogant, több mint egy évtizedes múltra visszatekintő balassagyarmati Palóc Búcsút mutatja be a szerző. A munkát szöveggyűjtemény, jegyzetek és irodalomjegyzék teszi teljessé.

É. Kovács László: Mosolygó évszázadok. Erdei emberek – faművesek – és mások. (Etnica, Debrecen, 2007. 144 oldal, 42 szövegek közötti rajz a szerzőtől).

A kötet anekdotákat tartalmaz, így összességében sajtóságot képet nyújt Dél-Gömör népeletéről.

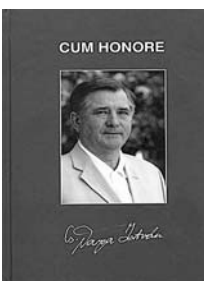

Solymár József: A falu szája. (Salgótarján, 2007, A5-ös formátum, puha kötés, 302 oldal.)

„A tudósító 1929 kora őszen érkezett a helyszínre, de csak két-három esztendő elmúltával kezdte el a megfigyelést, az anyaggyűjtést. Jó oka volt erre, mivel a mátraalji palóc falu [Mátraballa - a szerk. megj.] leendő krónikása Tokajhegyaljáról, közelebről Tállyáról, egy rátkai tót cselédlány karján, pólyában érkezett a helyszínre.” Így vezeti be a Palócföld Könyvek sorozatban megjelent munkáját a Ládafia c. fejezetben. Néhány fejezetcím: A szandálos gyerek, Trianon ficskái, A falu réjtétől a Don kanyarig, Korcsmai nótázások, Holtig tartó sértődöttség, A falu szája, A boldog szerelem, Magányos asszonyok, Pározva szép az élet, A gatyamadzag nekrológja, A kórustetyű dicsérete... A Vén pogány egy palóc templomban c. zárófejezetben a szerző könyvének műfaját illetően is állást foglal: „Ülök palóc templomunkban az üres gyóntatószék mellett, én a vén pogány, és várom a feloldozást.

Nem néprajz,
Nem szociográfia,
Nem helytörténet,
Nem memoár,
Nem riport,
Nem szépirodalom,
Nem nekrológ.
Ez a könyv nem is könyv.
Egy nyögés, egy sóhajtás,
Talán a végső...”

Az egyik legizgalmasabb, legolvasmányosabb könyv, amely az utóbbi időben a kezembe került.

Cum honore – Cs. Varga István (Segít a város alapítvány, Eger, 2006, A5-ös formátum, keménykötés, 301 oldal)

„Jó tudni azonban, hogy nem csak a magunk életét éljük, hanem életünkbe szöve másokét is. Hogy ez mennyire így van, elég fellapoznod a hallgatód, tanítványaid ötletéből, szeretetéből született könyvet, s máris rajzani kezdenek az emlékek, az elvesztett időt visszaperlő képek.” – olvashat-

juk **Baán Tibor** köszöntőjében. A könyv 8 fejezetbe rendezve több mint negyven szerző írását tartalmazza. Műfajukat tekintve van köztük vers, levél, tanulmány... Ami összeköti őket, **Cs. Varga István** személye. Az ELTE habilitált professzorának 60. évfordulójára jelent meg a kötet. Tőle is olvasható a könyvben 7 írás. Mi az Ünnepelet rimaszombati látogatásaira, előadásaira is emlékezünk. Ő volt az, aki egyengette városunk szülöttének, az Egerben élt **Apor Elemér**nek a szellemi hazatérését is.

Lapról – lapra

Egyháztörténeti Szemle.

A kiadóként a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei által jegyzett folyóirat VII. évfolyamának első számában **Gyulai Éva** „Hajtsd le, Uram, füleidet...” Két 17. századi könyörgés című tanulmányában (58-87. o.) a rimaszombati szabók céhének énekét is elemzi. A már régebből ismert éneket 1623-

ban szerezte **Laskay Gáspár** deák „Az Rima mentében / Szombatnak városában”.

Pelsőci Hírnök. (Pelsőc és környéke honismereti közlönye. Szerkeszti: **Kardos László.** A4-es formátum, 4 sokszorosított oldal.)

A 2007. év tavaszi és nyári számában megtalálható a vers, hírcsokor és évfordulónaptár. Az idén elhunyt **Polyák Sándor** tollából **Rövid kivonatok a Pelsőci Sport Club történetéből**, illetve **Bukó János** családjának története címen olvasható egy-egy írás. Megjelenésének 75. évfordulójára megkezdte a közlöny **Tichy Kálmán** Philéciumtól Pelsőcig c. monográfiájának ujraközlését.

Balogfalai Hírmondó. (A balogfalai önkormányzat és a Csémadok alapszervezet lapja. Szerkeszti: **Juhász Dósa János.** A 4-es formátum, nyolc színes oldal.)

Az idei júliusi számban a **Csörnök György** polgármester a Falunap kapcsán beszámol a település életéről, a falu történetét pedig **G. Kovács Gyula** foglalja össze. **Bozó Erika** az elmúlt iskolai év eredményeiről ad számot, **Gombala Jolán** az óvodát mutatja be. Emlékezik a lap egykori tanítójára, **Petik Gyulára**, köszönti a 95 éves **Tamás Aladárné Szűcs Ilonát**. A falu szülöttéről, **Mihályi Molnár Lászlóról** Egy rebellis Balogfaláról címmel olvashatunk.